

Nástroj k poznání a výchově

Tovaryšstvo chce „pomáhat duším, aby dosáhly cíle, ke kterému jsou stvořeny. K tomu je kromě příkladného života potřebné i vzdělání a schopnost vzdělávat druhé“. Slova jezuitských Konstitucí odrážejí zkušenost Ignáce a jeho prvních společníků, že vzdělání je nesmírně cenným prostředkem k tomu, abychom lépe poznali Boha a více mu sloužili. Proto Tovaryšstvo od počátku dbalo a dbá na důkladné vzdělání svých členů. Když pak Ignác přijal pozvání založit první školu pro veřejnost, znamenalo to počátek nového apoštolátu vyučování a výchovy. Ten se rozvinul v nejnámější a nejrozšířenější jezuitskou službu. Dnes je na světě 850 škol, včetně české Nativity, od základních po univerzity.

Vzdělávat v jezuitském duchu znamená předávat nejen solidní vědomosti, ale především hodnoty a dobré návyky. Znamená to věřit ve schopnosti učitelů i žáků, projevo-
vat pevnost i laskavost, trpělivě nést nezdary, překonávat překážky, pracovat na sobě a spolupracovat. A hlavně: uprostřed nejrůznějších světonázorů a náboženství nezištně pomáhat rozvíjet lidského ducha a s přesvědčením představovat křesťanství jako životodárnou cestu.

František Hylmar, S.J.

Proměny komunitního života

Po 2. vatikánském koncilu prošel komunitní život řeholníků nejednou proměnou. V rámci jezuitského řádu o tom svého času vydal svědectví americký historik John W. Padberg. Ve svém článku přibližuje čtvrtstoletí změn v životě amerických jezuitů v letech 1963–1988.

Nejsme duchy bez těla, a proto nás všechny okolnosti života ovlivňují. Pro řeholníka má velký vliv, jaká je komunita, ve které žije – jednak jednotliví členové řádu, s nimiž žije pod jednou střechou, ale také budova, v níž prožívá svůj každodenní život. Popíšu život ve třech rozdílných komunitách, ve kterých jsem prožil poslední čtvrtstoletí, abych ukázal, jak se náš život za tu dobu proměnil.

Velká komunita (šedesátá léta)

Ve školním roce 1963–1964 jsem patřil do velké, asi stočlenné komunity jezuitů vyučujících na *Saint Louis University*. Sídlila v budově, která je součástí univerzitního kampusu postaveného v 80. letech 19. století. Život v ní byl podobný životu ostatních velkých komunit v té době a odpovídal tomu, jak jezuité žili po desetiletí i staletí předtím.

Den začínal budíčkem v pět hodin ráno na znamení zvonu z chodby. Společně se všichni potkali ve velké umývárně, a pak každý věnoval hodinu ranní meditaci ve svém pokoji.

Od půl sedmé se kněží postupně střídali u všech oltářů v kostele a v komunitní kapli, aby si odsloužili mši svatou, při které jim ministrovali jezuitští scholastici. Od 7.15 začínala společná snídaně v refektáři, kde se sedělo u dlouhých stolů podél stěn. Při jídle se mlčelo. Ticho a mlčení bylo považováno za základní atmosféru, která má vládnout společným prostorům domu během celého dne, kromě vymezeného času rekreace.

Dopoledne od 8 hodin se každý věnoval svým povinnostem ve škole: studiu, výuce atd. Při všech činnostech byli jezuité samozřejmě oblečeni do černé sutany. Pouze někteří nosili sako a košili s kolárkem. O pár let později začali nosit civilní oblek s kravatou.

Čtvrt hodiny před obědem zvonek všem připomenul, že je čas na osobní zpytování svědomí. Po něm se všichni sešli v jídelně k obědu. Představený komunity byl prvním, kdo si po modlitbě sedal ke stolu a také na

konci oběda první vstával a opouštěl refektář. Při jídle měli kněží a scholastici na hlavě birety. Při obědě i při večeři se u stolu četlo. Začínalo se úryvkem z Písma, následovala připomínka zesnulých jezuitů toho dne nebo krátké životopisy významných jezuitů či připomínka významného výročí z dějin řádu. Po zbytek stolování scholastik nebo kněz předčítal z knihy na pokračování. Po obědě zašli všichni do kaple, kde se krátce poklonili před svatostánkem.

Jídelna tehdy hrála ústřední roli v životě jezuitské komunity. Ne kvůli jídlu, ale vzhledem k tomu, že to bylo místo, kde se celá komunita třikrát denně scházela. Bylo to místo, kde se sbíhala informační síť komunity, stojící na orální komunikaci.

Po obědě a po večeři následoval pravidelný čas společné rekreace. Její hlavní náplní byla vzájemná konverzace. Dřív se v jejím rámci třeba poslouchalo rádio, v 60. letech už ale bylo obvyklé, že se ve vedlejší místnosti dívalo na televizi. Mimo dobu rekreace to ovšem nebylo možné.

Náboženský život komunity se každodenně soustřeďoval zejména kolem mše a ranní meditace. Další náboženské úkony v rámci komunity představovala adorace s požehnaním v komunitní kapli každou neděli a o svátcích. Jednou měsíčně se konala duchovní exhortace pro komunitu, která trvala hodinu a půl, a po-

dobně jednou za měsíc byl vyhrazen celý den pro tichou rekolekci. Kromě společného stolování, rekreace nebo duchovní obnovy se tehdy nepočítalo s pravidelnými komunitními setkáními. K nim docházelo pouze výjimečně.

Den končil kolem deváté hodiny večer, kdy se komunita naposledy sešla ke společné modlitbě litaní. Poté následovala čtvrt hodina přípravy na ranní meditaci a čtvrt hodina zpytování svědomí. Pak zvon naposledy vyzval k individuální návštěvě kaple před uložením ke spánku.

Vedle pravidelného denního řádu bylo také typické, že mnoho věcí a služeb obstarávali členové komunity. O oblečení se starali pověření bratři, takže pro jezuitu nebylo nutné chodit ven do města kupovat si boty nebo klobouk, spodní prádlo nebo svrchní oblečení. Podobně to bylo s praním prádla, s věcmi denní hygieny, s běžnými léky apod. V domě byla také knihovna, takže jezuita nemusel chodit do té univerzity. Co se týče zábavy, jednou měsíčně se v komunitě promítal film, takže se nechodilo ven do kina. V komunitě bylo pouze jedno auto, které měl k dispozici ministr domu. Výjimečně si ho mohl půjčit někdo další.

Malá komunita (sedmdesátá léta)

Rok 1978–1979 jsem prožil v malé komunitě v rámci *Weston School of Theology* v Cambridge ve státě Massachusetts. Byla to formační ko-

munita, nikoliv běžná komunita apoštolská. Jejím představeným je rektor a je tvořena deseti až dvanácti oddělenými budovami, tzv. rezidencemi. Ty jsou rozmístěny v různé vzdálenosti od teologické fakulty – některá třeba jen o tři bloky domů dál, jiná je až půl druhé míle daleko. Počet členů jednotlivých rezidencí se tehdy pohyboval kolem šesti až čtrnácti jezuitů. Každá rezidence se skládala ze skupiny scholastiků a aspoň jednoho kněze. V nejpočetnější rezidenci žilo více kněží, kteří buď na fakultě přednášeli, podíleli se na její správě, nebo se věnovali postgraduálnímu studiu.

Staré dřevěné budovy těchto rezidencí byly původně rodinnými sídly, jak je v Nové Anglii měly ve zvyku stavět rodiny s početným potomstvem a služebnictvem. Nešlo o domy vysloveně bohatých rodin, ale spíše dobře situované střední třídy z konce devatenáctého století, jako byly např. rodiny univerzitních profesorů.

Stejně jako ve velkých komunitách, i v těchto malých rezidencích měl každý jezuita svůj pokoj, jejich velikost však byla z pochopitelných důvodů různá. Každý dům měl svou kuchyň, jídelnu a několik pokojů s různými funkcemi, jako jsou hovorňa, rekreační místnost a televizní místnost. Obvykle tam také byly jeden až dva volné pokoje pro hosty. Koupelny a toalety byly společné, jen

zřídka měl někdo vodovod zavedený do pokoje. Pokud byl dům dostatečně velký, měl i vlastní kapli. Pokud ne, byla jedna místnost vyhrazena k uchovávání eucharistie a k tiché modlitbě. Jen zřídka byla v těchto rezidencích společná knihovna. Členové komunity zde žili na menším prostoru, mnohem blíže jeden druhému, než tomu bylo ve velkých komunitách. To vyžadovalo více vzájemné ohleduplnosti, osobní výstřednosti byly za takových okolností mnohem více na očích. Na druhou stranu neměl člověk pocit prázdného domu s jeho nekonečnými chodbami, jaký vzbuzovala velká komunita.

Denní řád v malé komunitě se značně lišil od toho ve velké komunitě z šedesátých let. Každý z členů komunity strukturoval svůj den po svém, společný byl způsob, jakým se to dělo. Komunita se setkávala v určitý čas, ale už se k tomu nezvonilo zvonem. Každý chodil spát a vstával v jinou hodinu podle svých aktivit, což měl ideálně konzultovat s představeným nebo spirituálem.

Čas ke snídani byl individuální, stejně jako příprava jídla, mytí nádobí a úklid po snídani. Rovněž s obědem to bylo podobně; vše záviselo na tom, kdo měl kdy přestávku ve školním rozvrhu. V malé komunitě nebyl zaměstnán žádný kuchař, ale všichni její členové se postupně střídali ve vaření. Starší jezuité se to

učili na stará kolena, mladší si tuto dovednost přinesli již z noviciátu, kde v posledních letech zakořenila praxe učit se základy vaření.

Hlavním společným jídlem dne se stala večeře, která většinou začínala v 18.30 hodin. Jídlo se podávalo jako doma, kde lidé sedí u jednoho stolu a jeden nebo dva obsluhují. Skladbu jednotlivých chodů volil kuchař sám podle svých schopností a své představitivosti. Ten také s někým, kdo mu pomáhal, po jídle uklidil a umyl nádoby. Při jídle se u stolu živě debatovalo. Často s námi jedli hosté, které jednotliví členové komunity pozvali. Neexistoval žádný stanovený čas, kdy se má s večeří skončit. Večeře byla zároveň časem rekreace, oddechu a společného povídání.

Před večeří v půl šesté se komunita scházela ke společnému slavení eucharistie, a to čtyřikrát až pětkrát do týdne. V neděli společná mše zpravidla nebyla, protože členové komunity odcházeli sloužit eucharistii do různých farností v okolí. Byl to způsob, jak se neizolovat v komunitě, ale naopak prožít bohoslužbu s běžnými věřícími. Každé úterý večer se pak členové všech rezidencí sešli ke společné eucharistii ve faktuální kapli. Ve středu v poledne zase byla v kapli společná liturgie se všemi pracovníky fakulty a jejími studenty.

Velmi důležitou roli v životě komunity začala také hrát pravidelná komunitní setkání. Konala se aspoň jednou za měsíc, někdy i častěji. Jejich smyslem bylo vyřešení záležitostí, které se týkaly celé komunity, nebo jednoduše sdílení vlastních zkušeností z jezuitského života. Někdy takové setkání proběhlo jako živá a zajímavá výměna názorů, jindy bylo plné napětí a sporů, jindy se zase jednalo o poklidné a vtipné povídání.

Každý měl v rámci chodu komunity na starosti určité povinnosti. Předpokládalo se, že se každý stará o úklid svého pokoje a vedle toho pak také o určitou část společných prostor, nebo měl na starosti část společného chodu domácnosti, jako je nakupování potravin, údržba aut, sekání trávy, odhrnování sněhu atd. Zní to obyčejně, ale toto rozdělení úkolů bylo konkrétním projevem bratrské lásky, která stojí nohama na zemi. Na rozdíl od velké komunity to vyžadovalo zodpovědnost každého člena rezidence a také určitý čas, který tomu bylo třeba věnovat na úkor jiných aktivit. Každý musel ve svém programu počítat s tím, že společné domácnosti musí věnovat svůj čas a svou energii.

*John W. Padberg SJ
Ze Studies in the Spirituality of Jesuits
20/2 (March 1988)
přeložil a redakčně upravil Petr Havlíček SJ*

Pokračování v příštím čísle

Ars educandi

Oblast výchovy a vzdělání je dnes zvlášt citelným způsobem konfrontována s mnoha faktory, jakými jsou kupříkladu rozvoj vědy a moderních technologií, fenomén multikulturalizmu či v neposlední řadě neuspořádanost poměrů na poli sociálním. Nenasytnost v oblasti hospodářského rozmachu, který klade nároky na okamžitou upotřebitelnost, představuje pro edukaci pokušení zúžit její náplň v duchu čirého pragmatizmu. Pocit nejistoty, jemuž je vystaven dnešní, a zejména mladý člověk, je navíc živnou půdou pro hledání jednoduchých způsobů řešení.

Jak může v těchto výzvách obstát jezuitská škola opírající se o více než čtyři a půl staletí dlouhou tradici? Je vskutku něco nezaměnitelného a stále platného na způsobu výchovy a vzdělání, který pěstují jezuité? Na tuto otázku se pokusíme odpovědět s přihlédnutím ke dvěma dokumentům, které k tematice výchovy vzešly před několika lety z generální kurie řádu: *Příznačné rysy jezuitské výchovy* (1986) a *Ignaciánská pedagogika. Praktické přístupy* (1993; český překlad obou dokumentů vyšel ve sborníku *Výchova a školství. Miscellanea jesuitica IV.*, Refugium, Olomouc 2013). Zatímco první z nich zasadil jezuitskou výchovu do kontextu Ignácova vidění světa a předložil obecné zásady jezuitských škol, záměrem druhého textu bylo poskytnout vyučujícím ignaciánské hodnoty vtělené do praktické pedagogiky.

Vzdělání jako apoštolát

Tovaryšstvo Ježíšovo má své kořeny ve společenství „přátel v Pánu“, které se zrodilo v prostředí pařížské univerzity. Třebaže právě tam Ignácovi druhové dosáhli akademického vzdělání, netvořila pedagogická činnost zpočátku explicitní součást zájmu nově vzniklého řádu. Tovaryšstvo bylo přece založeno především proto, „aby usilovalo o pokrok duší v křesťanském životě a učení a šířilo víru veřejným kázáním, vyučováním dětí i dospělých křesťanskému náboženství, zpovídáním věřících v Krista a poskytováním jim duchovní útechy“, jak to vyjádřila roku 1540 papeži předložená *Formule institutu*. Ve vytváření institucí, jakými jsou výchovná a vzdělávací zařízení, viděl Ignác navíc potenciální ohrožení mobility, která měla být pro členy mladého řádu příznačná. Přesto však

ještě před svou smrtí v roce 1556 schválil coby první generální představený řádu založení zhruba čtyřiceti škol určených nikoliv pro formaci řeholního dorostu, nýbrž cíleně pro studenty-laiky. Jako první z nich byla roku 1548 otevřena kolej v Messině na Sicílii. Odkud tato změna kurzu?

Že se jezuité začali poměrně záhy naplno věnovat výchově, bylo v prvé řadě výsledkem procesu rozlišování, během něhož dospěli první společníci k poznání, že výchova může představovat znamenitý prostředek apoštolátu. Klíčový text pro pochopení role edukace v rámci apoštolského zaměření Tovaryšstva přitom nacházíme v řádových *Konstitucích*, kde čteme: „Cíl, k němuž Tovaryšstvo směřuje, je pomáhat duším vlastním i bližních dosáhnout cíle, pro který jsou stvořeny. K dosažení tohoto cíle jsou nutné kromě příkladného života i učenost a znalost způsobu, jak toto vědění podávat.“ Tak se pedagogické působení stává autentickou součástí vlastního duchovního poslání řádu. Od nynějška budou jezuité k větší slávě Boží pomáhat duším také prostřednictvím vzdělání.

Již sv. Ignác oprávněně předpokládal, že se školy budou od sebe v mnohém lišit vzhledem k odlišným podmínkám míst, v nichž vzniknou – vždyť řád měl od počátku rozměr misijní. Sám byl tedy spíše zdrženlivý, pokud šlo o to, aby Tovaryšstvo

stanovilo nějaké pevné a detailní předpisy týkající se způsobu výchovy uplatňovaného ve vlastních školách. Vzorem jednotlivým školským zařízením měla být římská kolej (pozdější Gregoriánská univerzita), z jejichž pravidel si každá škola mohla přivlastnit podle vlastní potřeby, co se jí hodí. Přesto však do čtvrté části *Konstitucí* jejich autor vtělil i některé rysy jezuitské výchovy, mezi nimiž vynikal například důraz na studium humanitních věd, opakování látky v procesu učení či úlohu rektora, který má být v koleji tvůrčím zdrojem jednoty.

„Učební plán“ jezuitských škol nazvaný *Ratio studiorum*, obsahující pravidla a praktické pokyny ohledně způsobu vedení škol, pedagogických metod či přípravy učitelů, spatřil světlo světa roku 1599 a měl za následek vznik školského systému, který do té chvíle neměl v dějinách obdoby. Jezuité podle něj zakládali a rozvíjeli školy a koleje až do zrušení řádu roku 1773. Ačkoliv po jeho obnově již zejména v Evropě nedocházelo k rozvoji jezuitského školství v tak masovém měřítku jako dříve, dočkaly se školy Tovaryšstva svého rozkvětu na jiných světadílech, především v Americe a Asii. Celosvětově pak zaznamenaly svůj růst zvláště v období po druhé světové válce.

Ignácova duchovní cesta

I v současnosti představují školy založené a řízené Tovaryštvem stěžej-

ní součástí apoštolského díla. Tento stav je ovšem spojen s mnoha novými výzvami, mezi nimiž je zvlášť naléhavou otázkou, jak zaručit kontinuitu toho, co je pro pedagogiku jezuitských škol typické. Tato starost se jeví obzvlášť akutní v těch zařízeních, kde klesá přítomnost samotných jezuitů. Generál Pedro Arrupe hovořil v této souvislosti o tom, že podstatným rysem výchovy ve školách Tovaryšstva musí zůstat „ignacianita“ coby důsledek života v souladu s vlastním charizmatem. Jezuitská pedagogika nesmí pozbýt ignaciánské charizma. Jak tomu rozumět?

Jezuitskými školami uplatňovaný způsob výchovy a vzdělávání vyvěrá ze životní zkušenosti Ignáce z Loyoly, která je ve svém jádru duchovní zkušeností člověka osloveného Božím voláním. Zasažen Bohem a v neustálém dialogu s ním objevuje světec z Loyoly netušené rozměry Božího života a nachází smysl své vlastní existence. Přitom je příznačné, že tuto svoji životní zkušenost popisuje podstatně jako proces, zatímco užívá nezřídka kategorií a obrátů ze školského prostředí. Duchovní život je pro Ignáce neodmyslitelně spojen s učením a poznáváním. Jako příklad stačí vzpo-

Anketa

Jaká je tvoje zkušenost s jezuitským školstvím?

Jezuitská škola Nativity je pro mě jednou z nejhodnotnějších zkušeností. Vychovala mě a dala mi pevný morální základ. Touto školou člověk totiž žije, nepřijde si jen odsedět několik hodin, aby pak napsal písemku a odešel domů. Hodiny tam jsou smysluplné a vedou je velmi inteligentní lidé. Neučila jsem se tam pouze faktům, ale také jsem poznávala sama sebe a své okolí. V odpoledním klubu školy jsme si odpočali, bavili se a vždy jsme se něco nového dozvěděli. Učitelé tedy měli prostor intenzivně se nám věnovat. Doteď se tam cítím být doma a mám na Nativity spousty nádherných vzpomínek. Byl to krásný a důležitý konec mého dětství a začátek dospělosti.

*Anna Chmelařová,
absolventka školy Nativity*

menout výrok, v němž poutník ve svých vyprávěních vzpomíná, jak jej v jisté etapě cesty „Bůh vedl podobným způsobem, jakým jedná učitel vůči svému žáku, když jej poučuje“. Díky učenlivosti vůči Božímu vedení a důvěře v Prozřetelnost se Iñigo osvobozuje nejen od neuspořádaných náklonností, ale též od svých ideálů napodobovat velké skutky svatých, aby namísto toho velkodušně nastoupil osobní a zcela jedinečnou cestu Ježíšova následování.

Aby dostal svého rozhodnutí „pomáhat duším“, neváhá nastoupit zdlouhavou intelektuální formaci spojenou s obtížemi, jaké přinášel

pobyt na různých místech nebo též pokročilejší věk ve srovnání s ostatními spolužáky. Akademické vzdělávání je však v Ignácově případě soustavně prostoupeno ještě jiným druhem poznání, které často označuje jako vnitřní (*conocimiento interno*). Sám například zmiňuje, jak se mu na břehu řeky Cardoner v Manrese začal „rozjasňovat vnitřní zrak“ a on „chápal a poznával mnoho věcí jak z duchovního života, tak z víry a vzdělání“. V knížce *Duchovních cvičení*, v níž nashromáždil osobní zápisky za účelem, aby mohly jeho zkušenosti sloužit jiným, zase můžeme vidět, jak se v Ignácovi touha po

Anketa

Beth Tonder,
učitelka angličtiny

Poprvé jsem se s jezuitským školstvím setkala jako studentka na Georgetovské univerzitě ve Washingtonu. Školu jsem si vybrala pro její pověst. Nepocházím z katolického prostředí, přesto jsem si ze svých studentských let odnesla pozitivní mínění o jezuitech. V hodinách vedli otevřené diskuze. Angažovali se v komunitě. Projevovali respekt ke druhému. Byli vtipní i moudří. Mé druhé setkání s jezuitským školstvím již bylo v roli učitele. V komorním prostředí jezuitské základní školy Nativity v Děčíně sleduji, jak kolegové vytvářejí vazby se studenty, jak je vedou k sebepoznání a k poznání širšího světa. Dnes jezuiti vnímám jako zvědavé dobrodruhy. Mají vnitřní jistotu, která je ukotví, ať jdou za jakýmkoliv cílem. Jsou otevření, a takový postoj umožňuje to nejlepší vzdělávání. Nejde přece o to, natlouct do hlav bezbranných studentů neměnný obraz, ale o to, dát dalším dobrodruhům potřebnou výbavu na společnou výpravu.

vnitřním poznání vtěluje do modlitby, v níž prosí o to, proniknout jednak ubohost svého hříchu, aby k němu zakusil odpor, a jednak tajemství vtěleného Věčného Slova, aby ho více miloval a následoval. Rozhodující pro něj není znalost duchovních věcí, nýbrž jejich porozumění ve smyslu vhledu do jádra skutečnosti, což implikuje její pochopení. Pro duši totiž není důležité, „jestliže mnoho ví, nýbrž pociťuje-li a zakouší-li věci vnitřně“.

Schopnost rozpoznat a nasazovat se v zápasech o překonání překážek postupně rozšiřuje Ignácovu vnitřní svobodu dát sebe se vším, co má, do služeb milující „Božské Velebnosti“. Poznání Pravdy, v jejímž světle se člověku otevírá cesta k porozumění světu i sobě samému, dochází svého naplnění v osobním rozhodnutí a ve volbě života v lásce a v následování Krista.

Zakoušet – uvažovat – jednat

Mezi *Duchovními cvičeními* a pedagogikou Tovaryšstva existuje analogie. Obdobně jako osobnímu a osvobozujícímu setkání člověka s Bohem napomáhá role toho, jenž exercitanta při exerciciích doprovází, tak rovněž učitel má stát žákovi nablízku, když postupně objevuje pravdu. Z toho důvodu je pedagogika v ignaciánském pojetí především způsob, jímž vyučující doprovázejí žáky na cestě jejich individuálního růstu a vývoje. Interakce mezi učitelem

a žákem chápána jako dynamický vztah tudíž představuje rozhodující komponentu osobního růstu mladého člověka v poznání a ve svobodě.

Jak jsme stručně naznačili, obsahem *Duchovních cvičení sv. Ignáce* je uvažovat v modlitbě před Boží tváří nad vlastní zkušeností, odkrýt „Boží pedagogiku“ ve svém dosavadním životě a rozlišit, jak nejlépe odpovídat na Boží volání konáním jeho vůle. Způsob života a konkrétní jednání, které člověk během exercicií přijme za své, jsou tedy výsledkem vnitřního uchopení významu a důsledků toho, co poznal prostřednictvím nazírání, představivosti či zakoušením vnitřních hnutí. Zkušenost, uvažování a jednání tvoří tři komponenty exerciční dynamiky, jejichž vzájemnou interakci můžeme pokládat za vlastní východisko ignaciánské pedagogiky. To v sobě ukrývá možnost přechodu od pouhého předávání teoretických vědomostí či bezmyšlenkovitého vstřebávání zážitků k umění přivádět člověka ke stále ryzejší životní praxi, vyvěrající z postupné proměny vlastního lidství. Záměrem výchovy je rozvinout bdělost vůči vlastní i cizí zkušenosti, soustavně a kriticky ji vyhodnocovat, odkrývat její význam a směřovat tak k rozvinutí zralého a zodpovědného jednání, které bude imunní vůči jakékoliv formě manipulace. Pro takový růst je nezbytné orientovat edukační proces na žakovo osobní

Podle ignaciánské pedagogiky má učitel stát žákovi nablízku při jeho postupném objevování pravdy
(Foto Emilie Mrazíková)

setkání s živou pravdou a na zkoumání smyslu lidského života.

Středem zájmu v takto pojaté pedagogice je lidská osoba ve své jedinečnosti a celistvosti, přičemž ústřední starost netvoří pouze profesní formace a zisk patřičné odborné způsobilosti, nýbrž příprava na život. *Cura personalis* jako specifický projev kterak „pomáhat duším“ tudíž představuje základní rys jezuitské výchovy. Ignaciánská pedagogika se přitom soustředí na harmonický rozvoj všech složek osobnosti, ať již jde o komponentu intelektuální, citovou, mravní, nebo duchovní, a výchova musí zasáhnout rovnoměrně lidský rozum, srdce a vůli.

Výchova ve školách Tovaryšstva sice zahrnuje tradičně náročnost na úrovni akademické, ovšem směřuje ještě dále. Kritériem kvality těchto škol není nicméně ani samotná profesionální „úspěšnost“ absolventa. Jestliže u Ignáce vyústil proces osobního poznávání a rozlišování do odhodlání sloužit v lásce Bohu a bližním, pak posledním cílem veškerého vzdělání a výchovy nemůže být v ignaciánské pedagogice nic menšího nežli rozvoj jednotlivého žáka v jeho kvalitě být „člověkem pro druhé“, který rozvinuté vlohy ochotně nabízí k dispozici pro dobro lidského společenství.

Robert Svatoň

Vychováváme vlastním životem

V září roku 2008 překročili práh nově založené Křesťanské základní školy Nativity v Děčíně-Křešicích její první žáci. U zrodu této jediné jezuitské školy, kterou u nás po 2. světové válce Tovaryšstvo Ježíšovo založilo, stál jezuita Josef Horehled, jenž se nechal inspirovat obdobnými školami ve Spojených státech. První ředitelku školy Janu Sýkorovou před šesti lety vystřídala Jindřiška Vopatová. V následujícím rozhovoru prozrazuje, jak se učitelům na Nativity spolupracuje s jezuitou, jak se do výchovy dětí promítá ignaciánská spiritualita i jakým výzvám škola v současné době čelí.

Jindřiško, jak ses dostala ke spolupráci s jezuitou?

Nebylo v tom nic neobvyklého, snad jen načasování. Před osmi lety mi končila mateřská dovolená a já jsem se rozhodovala, na kterou školu nastoupím. Předtím jsem učila na čtyřech školách – dvou gymnáziích a také na základních školách, ale všechny jsem po krátké době opustila, protože mi tam „něco“ chybělo. Myslím, že jsem hledala duchovní přesah, který se odráží v motivaci učitelů k práci, ve vztazích, v přístupu k dětem a v celkové atmosféře. Po skončení mateřské se najednou objevila informace, že jezuité v Děčíně budou zakládat školu. Napsala jsem e-mail Josefu Horehledovi, sešli jsme se k rozhovoru a pak jsem byla přijata jako učitelka angličtiny. Tím to celé začalo.

Ředitelkou školy Nativity jsi šest let. Co se za tu dobu podařilo?

Myslím, že se podařilo vybudovat obecné povědomí o tom, že jsme škola, která je výjimečná svým vstřícným přístupem k žákům a velkým úsilím při výchově jednotlivců i prací s kolektivy žáků. Důkazem je určitě stále vzrůstající počet zájemců. Například v tomto roce se přihlásil dvojnásobný počet dětí, než jsme mohli přijmout, což je ve zdejším kraji s nejmenším procentem věřících v republice a množstvím předsudků vůči církvi podivuhodné.

Podle mého názoru se všechny úspěchy školy, a vlastně i její neúspěchy, odvíjejí od složení pedagogického sboru. Nejde jen o kvality pedagogické, schopnost předávat učební látku, ale především o kvality osobní. Jde o to, jak pevně máme zakotvené životní hodnoty, jak jsme schopní sebereflexe a práce na sobě ve všech oblastech, které se člověka týkají. Vychováváme mladší ge-

nerace hlavně tím, jak sami v životě fungujeme, až teprve potom tím, co vědomě říkáme. Za dobu, co jsem ve funkci ředitelky, pečlivě pozoruji osobní růst svých kolegů a tam, kde to jde, se snažím pomoci. Na některých učitelích vidím velkou pozitivní změnu a z toho mám největší radost, protože své kvality mohou předávat dál, a celé dílo Nativity se pak daří.

To nejdůležitější je vést děti ke křesťanským hodnotám. V tomto smyslu zaséváme semínka, ale nemůžeme zatím říci, jestli se uchytlí a něco z nich vyroste. U některých určitě ano, a je to i viditelné. U jiných to třeba potrvá – mají na to celý život. A musí se počítat s tím, že u některých bylo naše úsilí prostě marné. Učí nás to pokoře; nejsme jediní, kdo ovlivňuje život našich žáků, a nemusíme se ani nic dozvědět o výsledcích.

Co se naopak daří méně?

Nedaří se sehnat dostatek financí na provoz školy, aby jezuité nemuseli tolik doplácet, ani sehnat peníze na výstavbu nové školy, nebo alespoň na novou fasádu stávající budovy. Nedaří se zajistit některé praktické záležitosti, jako například bezpečný přechod žáků mezi školou a jídelnou, která je na

Ignaciánská pedagogika vychází z touhy člověka po lásce, osobním vztahu s Bohem a konání dobra, zdůrazňuje Jindřiška Vopatová
(Foto Emílie Mrazíková)

protější straně ulice, a další organizační záležitosti. Někdy se zdá, že se nedaří ani výchova, nebo že sklízíme nevděk za péči, kterou dítěti věnujeme. To jsou bolestné záležitosti, ale v práci s lidmi bohužel nevyhnutelné.

Věděla jsi již dříve něco o jezuitském školství?

Před nástupem do Nativity jsem si myslela, že každé dílo, do kterého se jezuité pustí, je předem pečlivě promyšlené. Docela rychle po nástupu do školy jsem ale zjistila, že je to trochu jinak. Možná jsem si prožila krátké rozčarování, když jsem zjistila, že za touto školou stojí pouze jeden člověk a že je to dílo dost šité horkou jehlou. Dnes vidím celou věc ve zpětném zrcátku jinak. Pokud je dílo dobré a má vydržet, pak je jedno, jestli vzniká pozvolna, nebo rychle, jestli je dobře zabezpečené, nebo má spoustu slabin. Všechno neřídíme my lidé. Za dobu, co jsem v Nativity, nastalo několik situací, ve kterých jsem měla strach, že skončíme – ať už byly důvodem záležitosti finanční, nebo lidská selhání. Vždycky se ale vše obrátilo v dobré, někdy až neuvěřitelně. Nemůžu tvrdit, že to tak bude vždycky, ale rozhodně si myslím, že Nativity je dobrým pokračovatelem jezuitské školské tradice.

Oslovilo tě na jezuitské spiritualitě něco, co se snažíš vnášet i do výchovy dětí?

Oslovuje mě otevřenost k růstu, důraz na sebepoznání, výchova člověka pro druhé, Ignácovo „magis“, které se dá vložit do mnoha situací. Vlastně celá jezuitská spiritualita je obsažená v ignaciánské pedagogice. Je to pedagogika velice přirozená, vychází z touhy člověka po lásce, osobním vztahu s Bohem a konání dobra. Snažíme se vkládat do výchovy dětí tolik z jezuitské spirituality, kolik jsme schopni. S čím si nevím rady, to konzultuji s naším prezidentem školy nebo s dalšími jezuity, kteří mají k Nativity blízko.

Co ti jako ředitelce školy Nativity dělá radost?

Kromě růstu dětí a kolegů, jak jsem už zmínila, mi dělá radost spousta drobností. Například to, že absolventi naší školy se často a rádi vracejí, mnoho z nich vede zájmové kroužky ve školním klubu. Radost mi dělá, když vidím, jak třída umí přijímat žáky postižené, jak se postupně uvolňují děti, které si na předešlých školách prošly různými traumaty, jak se u bojovných dětí obrušují jejich hroty a stávají se laskavějšími, jak moji kolegové pracují s nasazením, pomohou, kde je třeba, jsou ochotni ustoupit ze svých představ, aby vyhověli druhým. Mám radost z projektových dnů a z práce třídních učitelů na stmelovacích akcích, z atmosféry mezi kolegy a v celé škole. Těší mě i to, že skrze pozici ředitelky jsem mohla potkat zajímavé lidi, například na setká-

ní ředitelů církevních škol nebo osobností jezuitského řádu. Nejvíc mě ale těší, že se celé dílo daří.

Co je pro tebe nyní v této funkci největší výzvou?

Moje veliká starost je přijímání nových členů pedagogického sboru. Přihlášek na místa učitelů i vychovatelů je velké množství, ale životopisy a fotografie pro výběr nestačí. Kdysi jsem si myslela, že umím odhadnout osobnost učitele nebo vychovatele při přijímacím rozhovoru, ale dnes vím, že to beze zbytku nelze. Několikrát se stalo, že se do školy dostal člověk, který pak kolem sebe napáchal spoustu škody. Odchody takových lidí byly leckdy dost dramatické.

Jak by sis představovala spolupráci s jezuitou do budoucna?

S jezuitou se mi spolupracuje dobře. Víím, jak jsou na tom ředitelé státních škol ve vztahu se svým zřizovatelem. Ve srovnání s tím je jezuitský řád pro školu Nativity velkou oporou. Oceňuji komunikaci s Františkem Hylmarem, jeho loajalitu a zastání ve všech náročných situacích. Jsem ráda, že ve škole jsou další členové jezuitského řádu, se kterými mohu konzultovat různé záležitosti, a také Vojtěch Suchý, který vytváří škole zázemí ve farnosti. Nemám žádné výhrady k současné spolupráci jezuitského řádu s Nativity, ale přála bych si, aby se komunita jezuitů v Děčíně rozrostla. Nejen kvůli škole, ale hlavně proto, že tento kraj je raněný svojí minulostí. Víím, že je obtížné působit v oblasti, kde se lidé dívají na církev s různými předsudky a kam diecézní kněží bývají odsunuti „do vyhnanství“. Ale právě proto si myslím, že je to vhodné a potřebné místo pro větší komunitu řeholníků.

Připravil Jiří Hebron SJ

Mgr. Jindřiška Vopatová (*1974) absolvovala gymnázium v Děčíně. Na Pedagogické fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem vystudovala v letech 1994–1999 obor Anglický jazyk a literatura. Později si vzdělání doplnila ještě studiem Školského managementu na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Vyučovala angličtinu na Biskupském gymnáziu ve Varnsdorfu a na gymnáziu v Děčíně, na Základní škole Komenského v Děčíně vedle angličtiny také hudební výchovu a přírodopis. Od roku 2008 působí v Křesťanské základní škole Nativity v Děčíně-Křešicích, 16. 12. 2009 se stala její ředitelkou.

Děti mě toho hodně naučily

„Magisterku budeš vykonávat v Nativity v Děčíně,“ oznámil mi v Mnichově otec provinciál. Nic jsem na to neodpověděl, jen jsem kývnul hlavou a přijal jsem tuto zprávu s vnějším klidem. Vnitřně jsem však nadšen nebyl. Byť jsem školu Nativity znal již z dřívějších kontaktů, přesto se mi tato lokalita a tento druh praxe nezamlouval. Představoval jsem si spíše službu v našem exercičním domě v Kolíně. Nu což, kostky byly vrženy...

Pamatuji si na svůj příchod do Nativity. S rozpaky a mírným napětím jsem zazvonil na zvonek školy. Co mě tam asi tento rok bude čekat? Otevřela mi paní ředitelka Jindřiška Vopatová a hezky mě přivítala. Postupně mě začala uvádět do tamního prostředí a seznamovat s novými kolegy, se zázemím školy a reáliemi.

Během prvního přípravného týdne jsem se pomalu adaptoval. Pak začal nový školní rok. Spolu s dalšími jsem byl představen před třídou plnou nových lidí, žáků a rodičů. Tehdy to na mne vše dolehlo. Uvědomil jsem si, že tento rok právě začíná. Logicky to vyvolalo otázky typu: Jsem tu správně? Co tu budu dělat? Budu nějak užitečný, anebo to tu jen přečkám a pak odejdu jinam? K tomu všemu ve mně rezonoval předsudek, který jsem, jako kluk ze Slovácka, nasál v lavicích základní školy – že severní Čechy nejsou moc pohostinné místo pro život, že mají pochrou-

manou minulost a znečištěné životní prostředí... Zhluboka jsem se nadechl a učinil krok do neznáma.

Rodinné prostředí

Mým úkolem v Nativity bylo občas nahradit nepřítomného učitele ve vyučování, vypomáhat v přípravných hodinách, působit jako školník a vychovatel, a dokonce se stalo, že jsem zaskakoval i za paní uklízečku. První dojem byl pocit rodinného prostředí. Škola je to malá, asi šedesát žáků a zhruba sedmnáct učitelů a asistentů. Děti se všechny vzájemně znaly, a co bylo pro mne novinkou, kamarádily spolu děti z vyšších ročníků s těmi z nižších ročníků. Ze svého dětství ani ze vzpomínek jiných lidí jsem se s touto formou kamarádství nesetkal.

Nejvíce informací však přinášel samotný kontakt s dětmi. Až na pár výjimek děti působily vesměs uvolněně. Školu si pochvalovaly, příležitostně dokázaly být i ostřejší a nevy-

bíravější při hodnocení učitelů. Za tím se však zpravidla schovávala vlastní dětská zklamání, opadávání iluzí, vzdorovitost apod. Nelze to však vždy tak jednoduše „onálepkovat“. Děti nás svým chováním také vedly k zamyšlení, zda i my dospělí neděláme něco špatně.

I přístup paní ředitelky a učitelů byl v náročnějších situacích poněkud nadstandardní. Konflikty se neřešily autoritářsky. Dítě bylo odpovídajícím způsobem napomenuto, ale vzápětí byl vytvořen prostor přijetí pro dialog. Mnohdy to vedlo k odhalení jiných, skrytých skutečností u dítěte, které poukazovaly na hlubší konflikt. Také to bylo „zrcadlo“ pro nás. Každá taková situace byla jakýmsi „lakmusovým papírkem“, jak si jako tým stojíme. Osobně mi tyto situace daly hodně v dalším procesu sebepoznávání a pochopení širších souvislostí. Složitější případy se pochopitelně řešily ve spolupráci s odborníky z oblasti pedagogiky, psychologie či psychiatrie.

Měl jsem rád chvíle po obědě, kdy byla asi půlhodinová možnost hovořit s dětmi. Zasvěcovaly mě do dětské „biosféry“. Čím žijí, co dělají, jaké pořady jsou cool, co se poslouchá, co se nosí, co je trápí a co si myslí o „dospělácích“. Myslím, že mě hodně naučily.

Základní pilíř

Postřehl jsem také jistou citlivost pro spiritualitu. Byť na škole není

náboženská výuka, mají děti přirozený cit pro tuto oblast života. Při pozorování tohoto prostředí jsem si živěji uvědomil, že vzdělávání a výchova musí stát na pilíři, kterým je zdravá duchovní rovina. Je-li autentická, stává se prostorem a tak propojuje všechny roviny procesu, které hrají roli při utváření člověka. Je jakýmsi pojítkem, které propojuje i věci těžko slučitelné. Bez tohoto prostoru je vzdělávání pouze bezduché mentorování, prázdná školní formace ve stylu: „Vždyť se to tak má dělat a dělají to všichni.“ Ale člověk, a děti zvláště, intuitivně cítí, že tento prostor postrádá hloubku.

Dalším z nejdůležitějších rysů této školy je podle mne bezpečné zázemí. Ano, škola je tu pro to, aby se děti něco naučily, osvojily si poznatky, naučily se kritickému myšlení, jisté konstruktivní disciplíně, práci v kolektivu apod. Ale to zdaleka není vše. Pracovníci školy se snažili vytvořit bezpečné prostředí, kde se mohl uskutečňovat proces rozvoje tolik citlivé dětské duše. S tím však šly ruku v ruce další aspekty, a to bezpodmínečné přijetí a – troufám si napsat – i láska. Jen tak se dětské nitro otevře pro zdravý, vyvážený rozvoj. Osobně jsem byl svědkem okamžiků, kdy díky tomuto „trojlístku“ došlo k pokrokům u některých dětí, u kterých se to snad ani neočekávalo.

Pracovníci školy se snaží vytvořit bezpečné prostředí, ve kterém se může rozvíjet tolik citlivá dětská duše, vzpomíná Jiří Hebron na Nativity
(Foto Emilie Mrazíková)

Živý organizmus

Ve škole jsem strávil velmi pěkné období a jsem k ní „připoután“ více, než jsem si připouštěl. Opravdu v mém životě není mnoho míst, která jsem opouštěl s takovou těžkostí v srdci. Toto místo však tvoří konkrétní lidé, zaměstnanci, rodiče, přátelé školy a v neposlední řadě děti. Za to vše bych jim chtěl vyjádřit hluboký dík.

O škole Nativity jsem slychal od různých lidí, kteří udělali bezprostřední zkušenost s tímto prostředím, a příležitostně jsem o Nativity četl v několika článcích. Když k tomu

připočtu vlastní pozitivní zkušenost, troufnu si napsat, že škola Nativity má úroveň. Dosáhne-li se však nějaké úrovně, má v sobě vždy potenciál pro další posun. Je to neustálý proces. Po své krátké zkušenosti nevnímám Nativity jako organizaci, instituci, ale jako živý organizmus. A jen tak si, podle mého, může zachovat svoji přitažlivost napříč společenským spektrem a oslovovat nejen děti, ale i ty, kteří již školní lavice opustili.

Jiří Hebron SJ

Důvěra roste z vděčnosti

Na počátku června letošního roku oslavil své šedesáté narozeniny. Koncem června si připomněl třicet let od kněžského svěcení. Rektor kostela sv. Ignáce v Praze, vyhledávaný exercitátor a duchovní doprovázející, otec Josef Čunek, nám přiblíží svou cestu do Tovaryšstva a podělí se s námi o to, kdo ho v životě inspiroval a inspiruje.

Otče Josefe, můžete nám prozradit něco o rodině, ze které pocházíte? Jaká byla vaše cesta k víře?

Celý život je vlastně cesta k víře. Okouzlení takovou vírou většina z nás prožila v dospívání – říkáme tomu zamilovanost. Věříme tomu, ke komu máme vztah. Je ale důležité ověřit si důvěryhodnost, věřit tomu, kdo má pravdu, tomu, co je pravda. Schopnost hledat tak, abych věřil správně, vzniká v rodině.

Jako čtyři sourozenci jsme viděli, týden co týden, věrnost rodičů, jejich radost jeden z druhého. Jsme Zlíňáci a táta pracoval v Ostravě, prvních pár let jsme ho vídávali jen od pátku do pondělí ráno. A přestože žité křesťanství táta poznal až u své manželky, neděle, tedy mše a setkání se širší rodinou, byly osou vztahu našich rodičů. My děti jsme žily z jejich vztahu a viděly, komu věří. Jejich víra byla církev a Bůh. Socialistické společnosti se nevěřilo. Jako dříve té nacistické, v níž rodiče dospívali, ani té liberální před válkou a po ní. Zůstala tedy společnost duchovní, ta ale ve Zlíně byla a doposud je velmi reálná, společnost místní církve: komunita se srdcem v kostele a plícemi v Církvi (vdechováním její ověřené moudrosti). Dnes vidím, že přátelství je podvozkem a víra motorem.

Jak jste se seznámil s jezuitským řádem a co vás přivedlo ke vstupu do něj?

Právě skrze tu „církev“ – byla od malička prostorem svobody, objevů a naděje. Normalizace sedmdesátých let ukončila svobodné skautování, ale nesebrala sílu sotva rozpuštěné „podzemní“ církvi. Do farnosti přišli tři kaplani a vůbec se netajili: jeden životem salesiána, další dominikána a třetí jezuitu. Již dříve jsme slyšeli o církvi trpící za nacizmu a především v komunistických lágrech. Nyní jsme ale viděli naživo velmi svobodné, radostné, nekonformní

lidi – kněze a řeholníky. Tedy řádná inspirace, v době ustrašenosti a omezeného myšlení. Slyšeli jsme o koncilu, poznávali jména významných osobností naší a světové církve (Zvěřina, Pecka, Habáň, ale i Congar, Bea, Rahner, Hans Küng, Teilhard de Chardin). Chuť těchto kaplanů žít v pokoncilní církvi nás přitahovala. A pomohla mi také bez jizev vyrůst ze zamilovanosti či sebehledání k úžasu nad Přítelem hledícím na mne v kostele, v přírodě a všude. Onen Pán vesmíru byl důvodem mého vstupu do Tovaryšstva.

Do Tovaryšstva jste vstoupil tajně a vysvěcen jste byl ještě za totality. Jak jste toto období prožíval?

Nebyli jsme hrdinové, ale obklopovali nás lidé, kteří se nebáli, rodiči počínaje a kněžími konče. Tátu bavilo přihlašovat své děti v šedesátých letech do náboženství, pozorovat hrozby a blednutí soudruha ředitele, aby mu vždy odpověděl: Věřte si své budoucnosti, ale já budoucnost svých dětí svěřuji někomu jinému než planým slibům a strachu. Na ty v *Pacem in terris* jsme hleděli útrpně. Každá totalita se nakonec vysílí, lidé to vycítí a dle toho mnozí

Otec Josef Čunek při prvním svatém přijímání dětí v kostele sv. Ignáce v Praze na jaře roku 2013
(Foto Ivan Dobrovolský)

jednají, přestože jiní se ještě bojí. Tak jako ostatní jsme poslouchali Washington či Svobodnou Evropu, ale hlavní byly duchovní hovory při obnovách kostelů v Sudetech, nepravidelné teologicko-filozofické semináře, a nakonec individuální duchovní vedení, tajné setkávání s knězem, duchovním přítelem. U mne to byl jezuita Antonín Lapšanský, po jeho smrti další slovenský jezuita Jozef Porubčan a až později český provinciál Jan Pavlík.

Působil jste v moravských farnostech, dnes jste farářem v Praze. Je vám osobně bližší venkovské, či velkoměstské prostředí? Jaká jsou pastorační specifika obou těchto míst?

Byl jsem „jen“ na Hané a Valašsku. A to již jako rostoucí v jezuitské formaci. Ta s sebou nese mimo jiné ochotu a radost být kdekoliv. Na Moravě jsem působil sedm let. Kromě několika měsíčních pobytů v zahraničí jsem potom byl deset let v Kolíně, dva roky v Ružomberku a nyní již jedenáct let v Praze. Velkoměsto má rádo velké lidi, já jsem spíše menší. Kněžství je ale specifikum: kolik kněz dává, tolik (a více) dostává. Stále dostávám z míst, kde jsem byl; a doufám, že něco málo mohu dát i v Praze a umožnit propojení pražského prostředí s katolíky, křesťany v jiných částech země.

Co vám při vaší kněžské službě na těchto místech dělalo a dělá největší radost?

Na Hané objev síly kněžství a obdivuhodné působení této milosti na mou osobu, do té doby nerozvinuté dary. A obecně, věrnost spíše menší skupiny praktikujících katolíků. Máme odtud dnešního novicmistra. Na Valašsku nejen víc živá než jen tradiční víra, ale křesťanství hluboce vrostlé do církve, úcta k ní. A také doposud přetrvávající vědomí, že chrám je duší obce, osobním setkáním s Kristem, a nakonec ochota a radost z podílu na udržování jeho krásy a duchovním vyzařování.

Jako novicmistr jste se podílel na formaci mladých českých jezuitů. Jak na toto období vzpomínáte?

Nedá se říci nic jiného než těžko, protože jsme měli předávat zkušenost řeholního života, v němž jsme mnozí teprve sami rostli. Byla to ale doba úžasu, radosti z nabyté svobody a tedy i nadšení mnoha noviců, takže nakonec za těžké zkoušky děkujeme. Mohl jsem tak poznat rychleji než někteří spolubratři skutečné jezuity-novicmistry (např. Severina Leitnera v Innsbrucku a Francesca Tatu v Janově), generální kurii, dokumenty Tovaryšstva atd., ale pak hlavně „graciovost“, tedy totální milost věci povolání, sílu velkých exercicií, hloubku i krásu neproniknutelnosti lidské duše.

Dnes jste známým a vyhledávaným exercitátorem. Vzpomínáte si ještě na své první ignaciánské exercicie?

Na první lásky se nezapomíná! Bylo to pod stanem, v lese, pár kilometrů za městem. Velkorysost a nadšení jezuity Tona neznalo překážek. Jenom na okraj: dnes se říká „exercicie“ každému zbožnému povídání, či dokonce jen setkání u kávy... Ty moje první byla spíše jakási duchovní obnova, dva a půl dne, ale s rozjímáním, samotou, tichem. Téměř opravdové exercicie jsem poznal po tom, co jsem Tonovi oznámil, že chci vstoupit. Přišel jsem z vojny a on mi jako zkoušku určil, že moje první dovolená bude s Kristem. Tak jsem byl osm dní sám v jednom bratislavském bytě – s audiokazetami, kde byla punkta pro čtyři rozjímání denně. Nesměl jsem být viděn (bylo to roku 1979) a ani jsem netušil, kdo v bytě bydlí a jak se vždy navečer objevilo v kuchyni jídlo na další den. Být sám, skrývat se, propracovat se k „nějaké činnosti“ ve čtyřikrát šedesátiminutovém rozjímání byla škola. Zjistil jsem ale, že Ježíš mluví, a poslouchat, naslouchat Jemu je lepší, objevnější než žít „pod (rádoby) sladkým bičem“ soudruhů té doby, ale též svých malých vizí. To byl začátek noviciátu; dokončil jsem ho skutečnými exerciciemi: třicet dní ve skrytu a silentiu na faře s P. Porubčanem. Mnohdy šlo o pot nechuti, jednotvárnosti, ale nakonec o úžas nad tím, že poušť opravdu skrývá Studnu – na poušti otvírá uši a oči sám Bůh.

Máte v oblíbě nějaký typ exercicií? Co vás na dávání exercicií nejvíce těší?

Dle mne, je mnoho typů duchovních obnov pro osvětlení duchovního světa, okořnění duše. Exercicie jsou jen jedny, fundament a první až čtvrtý týden: velkorysý odevzdání času Bohu, duchovní objevy, zápas a nakonec téměř vždy zahlížení Pána a jeho Království, věčnosti.

Těší mě vedení dvou-, třídních duchovních obnov – vždy zažívám úžas účastníků, a svůj, nad bohatstvím a „jednoduchostí“ Písma. Provázení při několikadenním rozjímání v tichu a samotě je náročnější, ale tím více účinné pro prohloubení modlitby, osobního setkání se Stvořitelem a s Ježíšovým Srdcem.

Na co ze svého života v Tovaryšstvu nejraději vzpomínáte, a co pro vás naopak bylo nejtěžší?

Nejtěžší je pro mne studovat, tedy skládat zkoušky. Jinak se ale ještě necítím na rozpravu o minulosti. V šedesáti letech mám stále pocit, že mám život před sebou. Svatý Ignác objímal svět (vesmír) jako svou misií, sv. Petr Kani-

Z prvního ročníku
Svatojánské pouti
na Karlově náměstí
v Praze
(Foto Dušan Dostál)

sius procházel Evropou jako vesnicí, v níž je co budovat, Teilhard de Chardin byl schopen vidět stamiliony let tam či zpět. Tato otevřenost Tovaryšstva, personifikovaná ve většině jezuitů ochotou jít kamkoliv a dotýkat se čehokoliv božsko-lidského, to mne před třiceti pěti lety vtáhlo a doposud živí vděčností a stále okysličuje mou slabou paměť. Tedy není tak lehké a příjemné cestovat sem a tam. Ale je úžasné potkávat se se spolubratry různých národů a kontinentů a vnímat stejného ducha velkorysosti.

Můžete nám přiblížit svou modlitbu? Jakou každodenní modlitbu byste doporučil všem věřícím?

Doporučil bych především všem rodičům vtáhnout své děti do každodenní modlitby ráno a večer a před jídlem a po něm. Velmi záhy učíme děti slušnosti, poděkování. Modlitba je především věc vděčnosti, a pravidelně praktikovaná vděčnost vyrostle v důvěru, život bez strachů. Ve mně, a myslím, že i v sourozencích, to vypěstovala matka. Duchovní vůdce mi k tomu jen přidal metodu a prostor k rozjímání. Každý se však nerozhodne být jezuitou. Proto všem moc kladu na srdce, aby se jednoduše naučili usínat a probouzet s myšlenkou na Boha: usínat s vděčností za tolik minizázraků prožitých během dne a probouzet se s důvěrou, že nejdu do neznáma budoucnosti sám.

Jaká je vaše oblíbená duchovní četba? K jakým autorům či jakým knihám se rád obracíte, když potřebujete „načerpát“?

O sv. Ignáci můžeme říci, že ho obrátila četba. Ale ne četba ledajaká, nýbrž právě duchovní. Od dospívání mne po májovkách a foglarovkách živila „klasi-ka“ Sienkiewiczze, Werfla, Mertona, postupně např. Quardiniho. Nyní, poučen otcem Špidlíkem, mám stále u postele pouštní Otce, ale moc mi pomáhají teologové 20. století – ať je to Rahner či Ratzinger, Balthazar nebo Solovjov. Zároveň se občas potřebuji „pozvednout“ někým jako Zahradníček, Reynek či M. Rúfus, na kterého mi již dávno ukázal otec Jozef Porubčan. Těžko se obejdu bez akustické literatury Mozarta, Dvořáka či Zelenky.

Letos jsme si připomněli dva roky pontifikátu papeže Františka. V čem je vám tento papež-jezuita nejbližší?

Stále nevycházím z údivu: jezuita papežem? To tedy nám, církvi a světu, sám Kristus, hlava církve, chce asi opravdu něco říci! A dle mne, právě tím, co papež František koná: dotýkání se živých, citlivých míst člověka, světa a církve. A dotýkat se Duchem, ignaciánsky: vděčností – důvěrou – rozhodnutím. Papež je mi blízký objetím Ježíše a světa.

Co byste závěrem rád vzkázal našim čtenářům?

Že jsem vděčný za jejich radost z tohoto našeho bulletinu; že ukazují, jak stále povzbudivé je Ignácovo, jezuitské vidění světa Božího, lidského a duchovního. Prosím o modlitbu za nás a za povolání do Tovaryšstva.

Připravila Lenka Češková

P. Josef Čunek SJ se narodil 6. června 1955 ve Zlíně. Do jezuitského řádu vstoupil tajně v roce 1979 ovlivněn slovenským jezuitou Jozefem Porubčanem a fascinován myšlením Teilharda de Chardina. Po studiích filozofie a teologie v Litoměřicích byl 29. června 1985 vysvěcen na kněze. Sloužil v různých moravských farnostech, mimo jiné v Lidečku. Po revoluci působil krátce ve Vatikánském rozhlase a jako socius magistra noviců v Kolíně. Třetí probaci absolvoval v Polsku a 31. července 1996 složil v Praze slavné sliby. Pak se stal magistrem noviců českého a posléze česko-slovenského noviciátu. Nyní působí jako rektor kostela sv. Ignáce v Praze a superior tamější komunity.

Jezuitské školství včera a dnes

Pokud jezuita píše o vlastních záležitostech, nemůže se vyhnout jisté formě autocenzury a zaujatého či ideologického pohledu daného příslušností k tomuto řádu. Nelze být objektivním soudcem ve vlastní věci. Přesto lze zůstat do jisté míry nezávislý a je možné pojednat danou otázku s kritickým a historickým odstupem. Stručně bych ukázal na základní rysy jezuitské pedagogiky a pak bych se věnoval ve dvou bodech historické a současné situaci jezuitského a křesťanského školství v Čechách a na Moravě. Pochopitelně přitom využiji svých vlastních zkušeností.

Pocházím z učitelské rodiny, vysokoškolská studia filozofie a teologie jsem dokončil ve třech řádrových institucích v zahraničí (Paříž, Londýn a doktorát v Mnichově), mezitím jsem učil (i když jen krátce) na církevních gymnáziích v Praze a Brně a nyní učím na státní vysoké škole. Mohu tedy mluvit jak z praxe učitele, tak i z pozice jezuitu, který na vlastní kůži zažil systém církevního i státního školství.

1. Jezuitská pedagogika

Obecně platí, že pedagogická činnost řádu tvoří součást evangelizace, která zase odráží to, co bychom mohli nazvat „ignaciánské charizma“. Osobně bych to označil jako jezuitský „tah na branku“. V dobách rozkvětu řádu existoval jak onen „tah“, tak byla dobře definována i ona „branka“, na kterou bylo třeba vést fotbalový útok až z obrany, přes

schopné záložníky. Například v době velmi problematické barokní rekatolizace jezuité u nás nesouhlasili s násilným poněmčováním, rychle otevřeli školy i nižší vrstvě a po nábore nových členů začali vedle řádu piaristů budovat i základní školství. Dynamika útoku musí mít správný směr, který je dán úrovní duchovního rozlišování zaměřeného na politickou, společenskou a duchovní situaci v dané zemi. Německy mluvící a myslící jezuité, kteří přišli do Čech ještě v předbělohorské době, rychle pochopili, že tato země má vysokou úroveň vzdělanosti díky dlouhodobému působení Českých bratří a místní kališnické reformace – viz Bibli kralickou a Komenského učebnice mateřského jazyka, jimiž se jezuité zásadně inspirovali a které také po svém použili ve školní praxi. Hned první generace jezuitů v Če-

chách pochopily, že tato země potřebuje jiné zaměření škol, než bylo v okolních germánských kulturách. A hlavně musí vzniknout samostatná jezuitská inteligence mluvící česky. Výsledkem tohoto úspěšného rozlišování je fakt, že české jezuity jako Bohuslava Balbína či Bedřicha Bridela dnes musí znát žáci k maturitě z české literatury. Moji kolegové z Latinské Ameriky mi zase vykládali o obratu, který tamější jezuitské školy udělaly v 70. letech. Předtím to byly elitní školy orientované hlavně na bohatou vrstvu. Ta ovšem zemi nic pozitivního nedávala zpět, natož řádu, s výjimkou vysokého školného. Vzniklo příjemné soužití mocensky etablovaných jezuitů na školách-pevnostech oddělených od života normálních rolníků a indiánů, které statkáři nechali střílet se stejným klidem, s jakým posílali své děti do jezuitských škol. To skončilo, když si řád po důkladném rozlišování uvědomil, že Ježíš by do takové školy asi nechodil. Školy se otevřely všem potřebným, a do řádu začaly skrze sociálně angažované jezuitské školy vstupovat velmi zajímavé osobnosti. Změna způsobila známou orientaci řádu (spíše řádů v plurálu) k sociálními otázkám, a na tuto změnu reagovala pozitivně celá společnost. Dnešní jezuitský papež František tento směr posílá do světa, k velké nelibosti mnohých konzervativních církevních představitelů.

Oba příklady z historie ukazují, že vzhledem k charizmatu zapojeného do apoštolátu v jezuitském školství je třeba rozlišit dvě věci: „tah na branku“ a místo, kde branka stojí. Obojí je na sobě do jisté míry nezávislé. Mohou být velmi aktivní jezuité, ale mohou působit ve vzdělávacích institucích, které jsou za zenitem a nemají v dnešní společnosti valný význam. Naopak existují jezuité, kteří pro sebe a za sebe vědí, kde branka stojí. Ale vinou vlastní lenosti, vnitřního exilu či neschopnosti jejich provincie rozlišit skutečné potřeby lidí je jejich dynamika či aktivita zaměřena jinam a neproduktivně. Další generace pak řekne, že ti schopní z nich byli sice pilní, ale byli mimo mísu. Navíc ve struktuře řádu má školství dost výjimečné postavení, dnes mnohem více než dříve. Mnozí z nás působí jako civilní pedagogové na státních školách a i samotné církevní školy jsou začleněny do systému veřejnoprávního školství. Pak je jasné, že například „být jezuitou“ ve školním systému, jehož vedoucí je přesvědčený ateista, není snadná věc. Stejně tak i církevní školy mají tvrdou konkurenci ve státních školách a musí nějak ukázat, že jsou lepší. Zkušenosti po listopadu 1989 jsou dost různorodé. Plný optimismus vládne spíše v Katolickém týdeníku a oficiálních prohlášeních biskupů než ve školním reálu.

Shrňme první část věnovanou charizmatu a pedagogice. Jezuité působící ve školství mohou být obyčejnými nádeníky, nebo mohou být něčím jiným. Hodně záleží na tom, jaké to jsou osobnosti. Jejich osobnostní růst daná provincie buď podpoří, nebo jej naopak omezuje, a dokonce někdy vede i špatným směrem. Dále tyto osobnosti (pedagogy-řemeslníky nechám bokem) nemusí mít žádný velký vliv na apoštolské rozlišování dané provincie. Takové příklady známe i dnes, ale z ohleduplnosti je nebudu jmenovat. Takové osobnosti pak z řádu většinou brzy odejdou, protože tito mladíci jsou dost schopní na to, aby se v životě uživilí sami. Navíc chtějí být svobodní v osobně žité víře, kterou nikdo zvnějšku destruktivně neomezuje ani nemanipluluje. Dnes učíme jejich děti, které často mají stejný „tah na branku“, jako jejich svobodní a nezávislí rodiče.

Druhá věc je určit, kde stojí branka, tedy kde jsou apoštolské cíle, které by byly v souladu s Ježíšovým postojem, jak ho známe z evangelií. To vůbec není jednoduchá věc. Za svého pobytu v cizině jsem byl svědkem velmi intenzivního rozlišování ohledně školských institucí, které bylo otevřené i nám, cizím studentům. Tam existuje dvojitý úskalí. Zaprvé, ne vždy se věci rozliší správně. A i když se rozliší správně, ne vždy se je podaří realizovat, často i vinou vnějších

Václav Umlauf během svého života nejednou stanul za katedrou; dnes vyučuje na Technické univerzitě v Liberci
(Foto Karel Nováček)

poměrů. Jak jsem řekl, školství je typická činnost, kdy jezuité musí jednat v souladu se zájmy společnosti vyjádřené jak na úrovni ministerstva školství či toho a onoho odboru školství, tak i místních lidí, kteří do našich škol posílají své děti a před Bohem i státem ručí za jejich dobrý život a slušnou výchovu. Pak není snadné skloubit všechny faktory tak, aby daly smysluplný „tah na branku“.

2. Historická zkušenost u nás

Nejsem historik, ale filozof a politolog, proto nebudu vykládat systematicku řádového školství za císaře pána. Jde mi spíše o obecnou charakteristiku, která má dopad i na dnešní dobu. Tam by se daly podle mne najít tři důležité body. Vyšší školství v Kle-

mentinu bylo zásadně zapojené na nejvyšší evropskou úroveň a působily zde významné osobnosti tehdejší vědy. Jmenujme alespoň Španěla a matematika Roderiga Arriagu (1592–1667) či humanistu Karla de Grobendonecqua (1600–1672), který přišel do Prahy z Vlámka. První rys ukazuje internacionální charakter české jezuitské pedagogiky, která zcela samozřejmě patřila do evropské barokní kultury a tehdejšího myšlení. Tomu odpovídala i hodnotná architektura kolejí a styl výuky podle mezinárodního kurikula platného pro jezuitské školy. Posledně zmíněný politický myslitel a humanista působil jako vychovatel Bořity

z Martinic, který byl pozdějším nejvyšším purkrabím. Vlastenec Bohuslav Balbín jej otevřeně kritizoval, a tento politicky vlivný pán se zase postaral, že Balbín musel opustit Prahu. Bořita z Martinic vychovaný českým jezuitou Karlem de Grobendonecquem zastavil připravené vydání Balbínova *Výtahu z českých dějin*, protože prý napadal císařský majestát. Dnes je jezuitský učitel Balbín národním hrdinou. Ale ve své době jej opatrný řád zbavil oprávnění vyučovat, a pro svou kritiku dobových poměrů a politické elity se stal řádovým i společenským disidentem. A to je druhý rys našeho školství, že totiž není monolitické. Mohou zde

Základní škola Nativity v Děčíně je příkladem aktivního rozlišování v jezuitském řádu, domnívá se Václav Umlauf
(Foto Emilie Mrazíkové)

existovat osobnosti s velmi různými názory jak společenskými, tak církevními i politickými, což velmi dobře znám z vlastní zkušenosti.

Poslední rys je dán naším stylem života a formací, která více nebo méně sleduje i osobnostní zrání dotyčného, nejen po duchovní stránce, ale i kulturní a společenské. Delší studia, zejména doktorandská, vedou k tomu, že poznáte směs různých osobností a talentů, které ovlivnilo předešlé vzdělání a praxe před vstupem do řádu. Jeden z mých kolegů byl velitel tankové jednotky v armádě bojující v první válce v Iráku; jiný byl lékařem v africké poušti; další zase pracoval jako textilní inženýr v Šanghaji. Tento mix zájmů a osobních orientací zakládá rozhled a zkušenosti, které se mohou zpětně vrátit při onom „tahu na branku“, kdy je třeba rozlišit, kam se vydat a proč.

3. Zkušenosti po roce 1989

Jsem osobním založením spíše skeptik a oficiální či ideologický optimismus nechávám těm, kteří nemají, nebo nechťejí mít dostatek informací z reality. Viděno obecně, církevní školství po roce 1989 připomíná do poloviny naplněnou láhev. Záleží na každém, zda řekne, že je napůl plná, či napůl prázdná. Kdo se angažuje v církevní škole pro určitou změnu nebo styl práce, může být za svou iniciativu stejně dobře potrestán nebo pochválen, jako v civilní škole.

Stejně jako ve státní škole jde o živobytí, o plat, o postavení a vliv. Zvláště velké církevní školy mají své zájmové kliky a tiché boje o moc, jako kdekoli jinde. Ani role církevní hierarchie není a nebyla vždy pozitivní, i když se biskupové výkonem církevních škol rádi chlubí na veřejnosti. Za sebe sleduji a znám dlouhodobé působení těch učitelek a učitelů, kteří ve skutečnosti nejsou příliš vidět. Zato oni vidí do věcí a do dějů, které jsou důležité a kde se dělá budoucnost. Popularita by těmto lidem spíše uškodila. Vědí, co mají dělat, a dělají to. Pokud vezmu posun těchto přátel (známe se například z duchovních cvičení), tak je celkem zřejmý. Na rozdíl od oficiální církevní hierarchie jasně vidí, že společnost prochází ekonomickou a společenskou krizí, která zde ještě nebyla před takovými deseti lety. Bezradná oficiální církve jim, zejména jako křesťankám a učitelkám, nic moc nenabízí, tak hledají samy.

Další důležitý moment je stárnutí zakladatelské generace, která poslala do světa církevní školy díky svobodné aktivitě angažovaných křesťanů a občanů. Téměř ve všech případech církevních škol, které znám, šlo o aktivity jednotlivců. Nakonec jejich dílu ten či onen blahovolný biskup požehnal a dal na ni potřebné razítko. Ne všichni aktivisté vedli jimi založené školy dobře a mnozí neobstáli v časech normál-

ních, které po sametové revoluci nutně přišly. Ale přínos těchto lidí, dnes z velké části zapomenutých, či dokonce zneuznaných, je naprosto zásadní. Mnozí z nich pocházeli z podzemní církve, laické i kněžské. Na rozdíl od kolaborujících hierarchů z *Pacem in terris* a posvěcených agentů StB přesně rozlišili revoluční výzvu doby po listopadu 1989 a dokázali na ni odpovědět smysluplným činem. Díky rozlišování a víře těchto laiků a kněží dnes máme církevní školství jako instituci. Věkem i životním založením k této generaci patřím, i když jsem žádné školy v porevoluční době nezakládal. Ale základní škola Nativity v Děčíně je příkladem tohoto aktivního rozlišování naší generace v jezuitském řádu, které přišlo o jedno desetiletí později. Z pozice této „gründerské generace“ se mi zdá, že nastupující generace tento zakladatelský „tah na branku“ už nemá. Považuje branku za pevně danou věc, která na hřiště patří proto, že ji tam dal majitel klubu. A hlídá ji příslušný brankář a celý cirkus řídí k tomu ustanovený fotbalový rozhodčí. Já vím, kde je moje místo na hřišti, tak kde je problém. Zkrátka, věci jsou pevně dané a vše má svá pravidla, proto je zbytečné pracně rozlišovat, jako bychom žili někdy po listopadu 1989 a na zelené louce. Třeba je to tak, ale třeba je to i jinak, a v mnohém opravdu jsme na zelené louce. Ale to musí někdo chtít vidět.

Posledním bodem, který považuji za důležitý z hlediska jezuitské pedagogiky, je integrální humanismus opřený o skutečné hodnoty. Ty jsou formované pouze v reálném zápase občanů a věřících o reálné hodnoty. Z Desatera a z farizejsky pochopené morálky lze velice snadno udělat pseudo-hodnotu, jako tomu bylo i za Ježíšových časů. Mám rád svobodné osobnosti, protože mají rády svobodné mladé lidi, studenty i žáky. A ti zase rychle poznají, která bije. A kdo z učitelek či učitelů k tomuto úzkému klubu vyvolených opravdu patří, kdo si na to jenom hraje. Tyto osobnosti mají u nás naprosto klíčové postavení. Žijeme v neoliberálních časech úpadku společně sdílených hodnot, v době masivních mediálních manipulací a obecné církevní bezradnosti. Pokud církevní školy tyto osobnosti budou mít a budou si je umět ubránit na učitelských postech, tak přežijí, protože budou pokračovat v zakladatelském charizmatu nastoleném po sametové revoluci. Pokud ne, školy se stanou poslušným nástrojem establishmentu, pedagogickou pákou k ideologické manipulaci národa, který pak s nadšením půjde tam, kam zapíská ten či onen populistický či korporátní krysař. Pokud k tomuto debaklu vzdělání a výchovy na jezuitských či církevních školách dojde, pak zmizí zásadní a skutečný rozdíl mezi křesťanskou a světskou školou.

Václav Umlauf SJ

Představujeme nové scholastiky

O svátku svatých košických mučedníků, 7. září 2015, složili v ružomerském noviciátu své první sliby dva čeští novicové Tovaryšstva Ježíšova, Prokop Janda a Václav Novotný. Třetí, Samuel Privara, je složil 13. října v Německu.

Václav Novotný (*26. 6. 1986, Olomouc)

Pocházím z početné rodiny, mám dvě starší sestry a dva mladší bratry. V Olomouci jsem navštěvoval gymnázium a poté jsem pokračoval v Brně studiem medicíny. Po jeho dokončení jsem před vstupem do noviciátu strávil půl roku v jezuitské komunitě v Olomouci.

Rád cestuji. Již jako děti jsme s rodiči jezdili

do Beskyd a později jsem sám či s kamarády jezdil do různých východních a západních zemí. Putování, stejně jako růst ve víře, pro mě vždy znamenalo setkání s konkrétními lidmi, kteří mě vedli k hlubšímu ponoru do Srdce, k objevování opravdového domova. Nezastupitelnou roli má v mém životě podpora rodiny a formace jezuita prostřednictvím duchovního doprovázení, exerciciemi a četbou knih (silně mě formovalo jezuitské nakladatelství Refugium).

Na jezuitské spiritualitě je mi nejbližší důraz, který Ignác klade na objevení toho, jakým konkrétním způsobem si mě Duch vede v mém životě. Dále vysoká úroveň intelektuální formace, která je nezbytná pro orientaci v tolika nabídkách, jež nám svět ponouká. A v neposlední řadě ignaciánská mystika jako vrchol růstu každého jezuita (vidět Boha ve všech věcech) – žádná laciná syntéza či eklekticismus, ale vidět vše sjednoceno skrze zející ránu Božského Srdce.

Prokop Janda (*13. 3. 1989, Tábor)

Vyrůstal jsem s pěti bratry na malé vesničce Libějice (poblíž Tábora) v malohospodářství, obklopen přírodou a zvířaty. Podle úřadů jsme žili na hranici chudoby, ale mně to tak nepřipadalo. Přijde mi, že nikdy v životě mi nechybělo a dodnes nechybí nic z toho, co k životu potřebuji. Od dětství jsem byl členem neokatechumenátního společenství. Zde se mě jako třináctiletého zeptali, jestli necítím povolání ke kněžství. Já odpověděl, že ano. Od té doby byla pro mě tato otázka střídavě přitažlivá i odpudivá. Nikdy už mi ale nezůstala lhostejná, vždy jsem na ni hledal autentickou odpověď.

Na gymnáziu jsem, jako každý pubescent, hledal svou nejasnou identitu. Důležitější než prospěch ve škole pro mě bylo užívání světských dober – pivo, kamarádky, hra na kytaru. Právě při rozhovorech v zakouřených hospodách se zrodila moje celoživotní láska k filozofii. Moji kamarádi našli zvláštní zábavu v útocích na mou víru v Boha. Nevědomky mi pomohli, abych se našel v intelektuální obraně víry. Člověk se přirozeně ptá po Bohu. Přišlo mi důležité studovat nejdříve pořádně toto tázání se, a pak až odpověď. Proto jsem nešel studovat teologii, ale věnoval jsem se nejdříve akademickému přístupu k náboženství, tedy religionistice.

Na studiích v Praze jsem se setkal s jezuitou. V jejich spiritualitě jsem našel osobní cestu k Bohu a v jejich komunitě způsob života, kterým bych chtěl žít. Požádal jsem o vstup a dostal jsem své první dva duchovní průvodce. Byli jimi o. Josef Čunek a později o. František Hylmar. Jako podmínku ke vstupu jsem dostal dokončit školu. S tím jsem měl velké problémy. Tehdy bylo moje povolání zkoušeno ohněm. Díky Boží milosti a svému duchovnímu doprovodu jsem nakonec 7. září 2013 vstoupil do noviciátu. Z rysů jezuitské spirituality mě oslovuje především reflexe. Vždy se zastavit a přemýšlet, jestli to, co děláme, můžeme dělat lépe. Dále důraz na poslušnost, což zvyšuje efektivitu práce.

Samuel Prívora (*5. 11. 1984, Trenčín)

Od malička jsem ten typ člověka, který se zajímá o spoustu věcí: do svých osmnácti let jsem hrával lední hokej, měl jsem hodně rád historii, čtení knížek a spousty dalších věcí. Až do úrazu s kolenem jsem si myslel, že se budu věnovat hokeji, ale tato „náhoda“ všechno změnila a já jsem se začal orientovat na školu. Vystudoval jsem nejdříve Kybernetiku

a měření na ČVUT v Praze a ve čtvrtém ročníku jsem si k tomu přibral nově otevřený program Financial Engineering na VŠE v Praze. Spolužáci z ČVUT a kolegové ve firmě, kterou jsme založili, mě přemluvili ještě k doktorskému studiu, které jsem absolvoval v Praze a v Curychu.

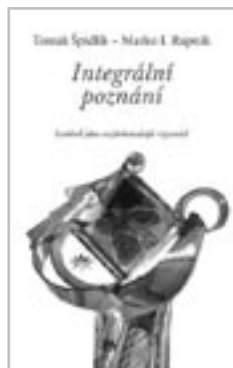
Kvůli spoustě zájmů, cestování a práci jsem se myšlenkou na Tovaryšstvo či kněžství dlouho vůbec nezabýval. S přibývajícimi léty jsem se ale začal ptát, jestli všechny aktivity, které vyvíjím, mají i nějaký hlubší smysl. Mít peníze a moci si koupit cokoli, vidět svět, dělat zajímavou práci, mít výborné kolegy – to všechno bylo pěkné, nicméně já jsem pořád cítil, že tomu chybí ještě něco hlubšího.

Na svých cestách jsem se setkal s různými díly, která po sobě ve světě zanechali jezuité. To jsem ovšem ještě vůbec netušil, co jsou zač. Tento obdiv k nim se mi ale ukládal do podvědomí a při dalším pátrání a zamýšlení se, čím by člověk mohl svůj život učinit skutečně smysluplným, to později sehrálo významnou roli. Celé toto podvědomí se vynořilo při čtení knížek s duchovní tematikou, které mohu shrnout do Augustinovy věty: „Nepokojné je srdce člověka, dokud nespočine v Bohu“ – přesně to jsem cítil a najednou jsem věděl, že to prostě musím zkusit. Od tohoto objevného momentu ještě uplynuly dva roky přemýšlení a „technických detailů“, než jsem do Tovaryšstva opravdu vstoupil.

Na jezuitské spiritualitě je mi nejbližší princip, že svět je dobrý, protože je to Boží dílo, a že my jsme povolání vidět Boha ve všech věcech. Líbí se mi, že se jezuité neuzavírají do kláštera, kde by v tichu hledali Boha, ale že žijí ve světě, žijí s lidmi, nacházejí a pomáhají nacházet Boha v běžném životě.

Rozhovory, ve kterých se naši noví scholastikové představují podrobněji, si můžete přečíst na webových stránkách www.jesuit.cz.

Hledání celistvosti

Tomáš Špidlík – Marko I. Rupnik
Integrální poznání

Refugium Velehrad-Roma, Olomouc 2015
 ISBN 978-80-7412-197-5

Již zesnulý kardinál Tomáš Špidlík, jenž za sebou zanechal rozsáhlé dílo, a jeden z jeho duchovních synů, teolog a umělec Marko Ivan Rupnik, jsou podepsáni pod pozoruhodnou publikací *Integrální poznání*. *Symbol jako nejdokonalejší výpověď*. Knihu vydalo olomoucké nakladatelství jako 23. svazek populární edice Dílo Tomáše Špidlíka. Ta českému čtenáři postupně zpřístupňuje duchovní odkaz tohoto plodného autora, proslulého odborníka na východní křesťanskou spiritualitu.

Náš rozum, naše schopnost dojít racionálního úsudku, potřebuje emo-

ce a nesmí se jich zříci, a naopak city potřebují rozum, jinak by skončil v pasti subjektivismu. Jen pokud se nám podaří těžit ze vzájemného obohacení těchto dvou skutečností, budeme s to poznávat integrálně a celistvě. Český kardinál se na sklonku života zabýval právě důsledky roztržitosti našeho poznání. Naše civilizace musí podle jeho slov znovu najít úctu k celku života. Při té příležitosti poukazuje na význam symbolu jako nástroje objasnění a vyjádření lidské zkušenosti.

V dnešní době se začíná stále častěji mluvit o potřebě překonat brázdý, které jsme vyhloubili úporným rozlišováním pod praporem racionálnosti. Pokud se ovšem začnou nějaké kategorie absolutizovat, stane se, že se od poznání skutečnosti spíše vzdalujeme. Špidlíkovu a Rupnikovu knihu lze tedy upřímně doporučit každému, kdo si uvědomuje potřebu překlenout hluboké příkopy mezi rozlišenými skutečnostmi (mezi rozumem a citem, mezi myšlenkou a konáním, mezi prací a modlitbou), a znovu obnovit holistický pohled na lidský život a svět, který nás obklopuje.

Jan Regner SJ

Anotace

Henri Sanson
Spiritualita třetího věku

Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2015
 ISBN 978-80-7195-806-2

Útlá knížka představuje soubor tří úvah francouzského jezuita, vědce a spisovatele Henri Sansona (1917 až 2010) o poslední etapě lidského života, o tom, co přináší a nad čím nás nutí se zamýšlet. Autor vychází z bohatých vlastních životních zkušeností a přináší také pohled křesťanské víry. Nezabývá se tedy jen životním bilancováním, ale otevřeně mluví i o posledních věcech člověka. První úvaha se zastavuje u moudrosti v období stáří, druhá je nadepsána Moje poslední období a třetí přináší mystické přístupy křesťana k jeho životu po smrti. Publikace osloví především seniory, ale také ty, kdo je duchovně doprovázejí anebo sdílejí jejich hledání smyslu a naděje.

Papež František – Antonio Spadaro
U mne je vždy otevřeno

Paulínky, Praha 2013
 ISBN 978-80-7450-134-0

Revidované a doplněné vydání rozhovoru, který vznikl v srpnu 2013 během tří setkání papeže Františka s Antoniem Spadarem, šéfredaktorem čtrnáctideníku italských jezuitů *La Civiltà Cattolica*. Rozhovor byl publikován 19. září 2013 v jezuitských časopisech v patnácti různých zemích. Čtenáři otevírá celou šíři papežovy vize o světě a přibližuje i jeho „obyčejnou“ lidskou stránku. František hovoří např. o tom, proč se stal jezuitou, přibližuje svůj vzor – Petra Fabera, představuje své chápání církve jako polní nemocnice a zdůrazňuje potřebu tvořivosti. Přílohu tvoří Františkova promluva k pracovníkům *La Civiltà Cattolica* ze 14. června 2013.

Zprávy

Praha

■ Ve čtvrtek 17. září při večerní mši svatě v kostele sv. Ignáce věřící poděkovali za svědectví víry otce Adolfa Kajpra, jezuitského novináře a mučedníka komunizmu. Děkované mši, sloužené ve výroční den Kajprova úmrtí (17. 9. 1959), předsedal rektor kostela Josef Čunek. Při kostele sv. Ignáce se v současné době připravuje výstava o osobnosti Adolfa Kajpra. Autor výstavy, profesor Vojtěch Novotný, prosí místní farníky i další věřící, kteří na otce Kajpra chovají vzpomínku nebo mají nějakou jeho fotografii či text, aby se spojili s pastorační asistentkou Terezou Novotnou (tenovo@seznam.cz).

■ V úterý 15. září se uskutečnily oslavy třístého výročí posvěcení katedrály sv. Klimenta, hlavního chrámu apoštolského exarchátu řeckokatolické církve v České republice. Slavnosti předsedal otec biskup Ladislav Hučko, zúčastnil se jí také jezuita Jan Palacký, který byl (roku 1971) vysvěcen na kněze ve východním ritu. Kostel vznikl jako součást jezuitské koleje Klementinum; řeckokatolické církvi byl odevzdán roku 1931.

Brno

■ Ve čtvrtek 8. října uspořádali studenti z Vysokoškolského katolického

hnutí Brno noční hru „Braňte Brno se Středou!“. Mladí lidé si při ní vyzkoušeli hájit své město společně s legendárním obráncem Brna na konci třicetileté války a vůdcem brněnských studentů, ctihodným Martinem Středou. Cílem organizátorů bylo oslovit co nejširší spektrum studentů a vybrat téma, které by bylo hravé, zajímavé i vzdělávací. Letos tedy sáhli do historie, která je úzce spjata s brněnským studentským kostelem Nanebevzetí Panny Marie (u jezuitů), v jehož kryptě odpočívá tělo Martina Středy. Hra účastníkům nabídla možnost vrátit se o tři sta šedesát let zpět, zjistit, co se tehdy dělo v ulicích Brna a zažít to, co tam zažívali studenti v květnu roku 1645.

Smržice

■ Při příležitosti 300. výročí úmrtí významného českého jezuita Jakuba Kresy (19. 7. 1648 – 28. 7. 1715) se 9. října ve Smržicích na Hané uskutečnil odborný seminář věnovaný osobnosti tohoto diplomata, intelektuála a profesora matematiky na univerzitách v Olomouci, Praze, Madridu a Cádizu. Seminář zahájila promluva jezuita Františka Hylmara, který načrtl vztah současného Tovaryšstva k vědě a víře. Následující příspěvky zasadily Kresovu osob-

nost do kontextu jeho doby. Jiří Fiala z Univerzity Palackého vyložil situaci v Evropě po třicetileté válce a Ivana Čornejová z Univerzity Karlovy pojednala o tehdejšímu Tovaryšstvu. Kresovu životní pouť nastínil hlavní organizátor semináře Aleš Lebeda, který působí na olomoucké univerzitě a smržickém obecním úřadě.

Odpolední blok se zaměřil na Kresovo působení na poli matematiky. Miroslav Morovics ze Slovenské akademie věd nastínil pozici matematických věd na jezuitských univerzitách. Ján Gunčaga z Katolické univerzity v Ružomberku a Waclaw Zawadowski z Polské asociace učitelů matematiky se zaměřili na některé aspekty Kresova příspěvku pro rozvoj matematického myšlení. Seminář zakončilo slavnostní odhalení obnovené pamětní desky Jakuba Kresy na jeho rodném domě ve Smržicích.

Svatý Hostýn

■ O víkendu 18. až 20. září se na Svatém Hostýně uskutečnila duchovní obnova pro jezuitské přátele a spolupracovníky. Zhruba čtyřicet účastníků doprovázel otec Josef Čunek. Hlavním tématem obnovy bylo Boží království na zemi, jako texty pro rozjímání exercitátor zvolil úryvky z Prvního a Druhého listu Timoteovi. Vedle přednášek tvořily pevné body programu ranní a večerní chvály, adorace a mše svaté. Během

osobního volna měli poutníci čas k rozjímání, procházkám po okolí a návštěvě baziliky Nanebevzetí Panny Marie. Obnova vyvrcholila v neděli 20. září poutní bohoslužbou, kterou v tamní bazilice slavil představený českých jezuitů Josef Stuchlý. Pak si poutníci v modlitbě společně prošli známou Jurkovičovu křížovou cestu. Duchovní obnova na Hostýně pokračovala v tradici setkávání jezuitských přátel a spolupracovníků z celé republiky, kterou zahájila loňská zářijová pouť do Prahy, uskutečněná při příležitosti 200. výročí obnovení jezuitského řádu. Setkání se opět stalo také příležitostí navázat nové kontakty a přátelství napříč celou republikou.

Vatikán

■ Novým apoštolským vikářem Anatolie, která zahrnuje i území východní poloviny Turecka, papež František 14. srpna jmenoval italského jezuitu a specialistu na blízko-východní problematiku Paola Bizzetiho, který až dosud zastával funkci rektora koleje Antonianum a ředitele formačního centra pro laiky v Padově. Bizzeti přebírá úřad apoštolského vikáře po italském kapucínovi Ruggeru Franceschinim. Papež mu přidělil titulární stolec v Tabe.

■ Novým rektorem Papežského orientálního ústavu, hlavního centra pro studium východního křesťanství v Římě, papež František 25. srpna jmenoval jezuitu Davida Nazara.

Otec Nazar se narodil v Kanadě v rodině ukrajinských imigrantů, kde praktikoval víru ve dvou různých ritech katolické církve, byzantském a latinském. Po vstupu do Tovaryšstva působil jako misionář mezi domorodým indiánským obyvatelstvem v Kanadě a stál v čele provincie Anglická (Horní) Kanada. Na základě jeho zkušenosti s církvemi východního obřadu jej někdejší generální představený Peter Hans Kolvenbach přizval k vytvoření jezuitského regionu na Ukrajině. Nazar se stal jeho superiorem a zapojoval se také do činnosti tamní Jezuitské služby uprchlíkům (JRS). Na pozici rektora Papežského orientálního ústavu vystřídal egyptského jezuitu a islamologa Samira Khalila Samira.

■ Novým ředitelem Vatikánské observatoře jmenoval papež František jezuitského bratra Guy Consolmagna. Dne 18. září vystřídal tento americký planetární vědec argentinského jezuitu a astronoma José Funese, který observatoř řídil od roku 2006. Consolmagno je členem Marylandské provincie. Dříve působil jako lektor na *Harvard College Observatory* a v amerických mírových sborech v Keni vyučoval fyziku a astronomii. Ve Vatikánské observatoři pracuje od roku 1993. Dříve se věnoval především studiu meteoritů a asteroidů a byl kurátorem vatikánské sbírky meteoritů v Castel Gandolfo, která představuje jednu z nej-

větších sbírek svého druhu na světě. Je autorem mnoha knih o vědě a víře. Roku 2014 získal medaili Carla Sagana za schopnost přesně a jasně přibližovat objevy planetární vědy nejširší veřejnosti.

■ O svátku patrona Vatikánského rozhlasu archanděla Gabriela, 29. září, jmenoval kardinál státní sekretář Pietro Parolin novým programovým ředitelem Vatikánského rozhlasu polského jezuitu Andrzeje Majewského. V této funkci vystřídal Andrzeje Koprowského, který rozhlas po programové stránce vedl v uplynulých deseti letech. Majewski v minulosti působil jako vedoucí polské sekce Vatikánského rozhlasu, ve Varšavě vedl Evropské centrum pro komunikaci a kulturu a působil jako šéfredaktor katolických programů v polské veřejnoprávní televizi. V letech 2010 až 2015 byl rektorem jezuitské koleje ve Varšavě.

■ Novým generálním konzultorem a regionálním asistentem pro střední a východní Evropu jmenoval otec generál Adolfo Nicolás 4. července polského jezuitu Tomasze Kota. Ve funkci vystřídal rakouského jezuitu Severina Leitnera, který letos v červnu tragicky zahynul. Tomasz Kot vyučoval biblickou teologii na jezuitské teologické fakultě Bobolanum ve Varšavě a od roku 2009 byl představeným Severopolské a mazovské provincie (PMA).

■ Ve středu 29. července si věřící připomněli dva roky od únosu otce Paola Dall'Oglia, který dlouhodobě působil v Sýrii a usiloval o mezináboženský dialog mezi křesťany a muslimy. K propuštění italského jezuitu i dalších obětí únosů vyzval 26. července na závěr promluvy před modlitbou Anděl Páně také papež František. Italský prezident Sergio Mattarella potvrdil, že italský stát je i nadále odhodlán vynaložit maximální úsilí o osvobození jezuitského kněze.

Brusel

■ V reakci na uprchlickou krizi, která zavládla v Evropě v posledních měsících, adresoval počátkem září prezident Jezuitské konference evropských provinciálů (CEP) John Dardis všem evropským jezuitům i jejich spolupracovníkům a přátelům zvláštní list. Nejprve připomíná tradici Jezuitské služby uprchlíkům (JRS), kterou roku 1980 založil generální představený řádu Pedro Arrupe, pohnut situací uprchlíků z Vietnamu. Analogii k současným okolnostem Dardis nachází také v Evropě po druhé světové válce. Všechny jezuitu a jejich spolupracovníky proto vyzývá ke konkrétním činům. Na jezuitské školy se obrací s prosbou, aby uspořádaly semináře, které by zvýšily povědomí učitelů, rodičů a žáků o současné situaci. Odborníky na sociální nauku církve vybízí ke spolupráci při plánování dal-

šího postupu. Na jezuitské farnosti se obrací s výzvou, aby zorganizovaly „Neděli solidarity“ a při mších nechaly promluvit někoho z uprchlíků; a na komunity, aby zvážily možnost přijetí uprchlické rodiny. Všechny pak zve k tomu, aby se v modlitbě ptali: Co jsem udělal pro Krista, který je přítomen v těchto uprchlících? Co dělám? Co mohu dělat? „Téma azylu a migrace jistě představuje složitou otázku, prostým faktem však je, že nakonec umírají lidé. V tomto klíčovém okamžiku můžeme a musíme podat pomocnou ruku,“ uvádí na závěr dopisu John Dardis.

Manresa

■ O svátku sv. Ignáce z Loyoly, 31. července, zahájili španělští jezuité první jubilejní rok ignaciánské poutě (*Camino Ignaciano*). Jubileum započalo slavnostní mší svatou v Manrese a vyvrcholí 31. července 2016. Další jubilejní rok bude následovat v roce 2021 při příležitosti 500. výročí obrácení sv. Ignáce. Ignaciánská poutní trasa sleduje cestu, kterou Ignác po konverzi prošel ze svého rodiště v Loyole do Manresy, a poutníkům dává možnost prožít Ignácovu duchovní cestu. V rámci příprav na 500. výročí příchodu sv. Ignáce do Manresy byla také obnovena kaple-jeskyně sv. Ignáce tak, aby návštěvníkům umožnila autentický zážitek původního prostoru a lépe přiblížila Ignácovu původní zkušenost.

Minsk

■ Dokumentární film „Cyril a Metoděj – Dědictví otců a matek zachovej nám, Pane!“ autorské dvojice Otakáro Mária Schmidt a Jana Kristína Studničková získal hlavní cenu na mezinárodním festivalu křesťanských filmů a televizních pořadů Magnificat 2015, jehož jedenáctý ročník se konal 30. srpna až 3. září v Bělorusku. Na tvorbě tohoto polo-hraného filmu z produkce České televize (2012) se podílel také jezuitský historik Miroslav Herold, který společně s Markem Orko Váchou vystupuje v hlavních rolích věrozvěstů. Cílem festivalu, jenž se pod záštitou Konference běloruských katolických biskupů koná od roku 2005, je podporovat křesťanské a univerzální hodnoty.

Taizé

■ Mezinárodního setkání mladých řeholníků a řeholnic, které se konalo 5. až 12. července v ekumenické komunitě Taizé, se jako jeden z hostů účastnil také generální představený jezuitského řádu Adolfo Nicolás. Společně se sestrou Marií-Chiarou, generální představenou Malých sester Ježíšových, vedl 8. července v Chrámu smíření workshop práce s Biblií. Setkání, na které přijelo tři sta padesát mladých příslušníků různých katolických, evangelických a pravoslavných komunit, se uskutečnilo v rámci jubilejního roku, během něhož si komunita Taizé připomněla sté výročí narození bratra Rogera Schütze, sedmdesát pět let od jeho příchodu do Taizé a deset let od jeho úmrtí.

Seznam podporovatelů od 8. června do 5. října 2015

Anna Havlíčková, Praha; Marie Fliegerová, Všechnovice; Alena Hrbolková, Praha; Milena Šimánková, Praha; Nadace Dobré dílo sester sv. Karla Boromejského; Pavel Novotný, Vranov u Brna; Mgr. Gerik Císař, Černošice; Vít Jiříček, Olomouc; MVDr. Ladislav Košelka, Sobotka; Ludmila Šantrochová, Praha; Naděžda Kociánová, Střelice u Brna; Marie Sodomková, Praha; Josef Reichl, Praha; PhDr. Aleš Brandner; Sestry Římské unie řádu sv. Voršily VDF; Ing. Nikodéma Ehrlic; Václav Uhlíř; Lucie Veselá; Markéta Kalinová; Alice Šmotková, Praha; Alena Marková, Praha; Antonín Koucasi, Praha; Ludmila Vitteková, Lidečko; Marie Vaňková, Bruntál; Josef Aron; Božena Růžičková; Marie Burešová, Brno; Stanislava Dufková, Praha; Tereza Kaucká, Praha; Ing. Petr Durna, Brno; Bohumil Daniels; Jindřich Rajnoch, Praha; Jarmila Vajďáková, Trnava u Zlína; Radek Pavelka, Bánov u Uherského Brodu; Marie Vyhnálková, Horní Dunajovice.

Všem dárcům upřímně děkujeme

Jubilea

P. Vojtěch Suchý	Benešov n. Pl.	8. 12.	40 let v Tovaryšstvu
S. Petr Hruška	Mnichov	31. 10.	5 let v Tovaryšstvu

Srdečně blahopřejeme